

Research Paper

Causal modeling of academic resilience based on personal intelligence mediated by religious orientation in high school students

Mohammad Narimani^{1*} & Shirin Ahmadi²

1. Professor of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2. PhD student of psychology, Faculty of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Citation: Narimani, M. & Ahmadi, S. (2023). [Causal modeling of academic resilience based on personal intelligence mediated by religious orientation in high school students (Persian)]. *Journal of School Psychology and Institutions*, 11(4):142-152. <https://doi.org/10.22098/jsp.2023.12327.5495>

doi: [10.22098/jsp.2023.12327.5495](https://doi.org/10.22098/jsp.2023.12327.5495)

Article Info:

Received: 2023/02/10

Accepted: 2023/02/10

Available Online: 2023/03/16

Key words:

Academic resilience, personal intelligence, religious orientation, students

ABSTRACT

Objective: Students of every society are efficient and future makers of every country. In order to identify the factors related to academic resilience, the present research was conducted with the aim of finding a causal model of academic resilience based on personal intelligence with the mediation of religious orientation in secondary school students.

Methods: The present research method was descriptive and correlational. The statistical population included all second year high school students in Ardabil city in 2022. 200 of these people were selected from the above statistical population using available sampling and responded to the scales of academic resilience, religious orientation and personal intelligence. SPSS 25 and smartpls.4 software were used to analyze the collected data.

Results: The results showed that personal intelligence directly and indirectly and with the mediation of religious orientation play a role in academic resilience. Model fit indices also indicate that the model is desirable.

Conclusion: In general, the results of this study are in addition to the fundamental achievements that can be applied in education organizations and counseling centers.

Extended Abstract

1. Introduction

Today, students around the world face many stressors that affect their cognitive and emotional performance, such as inappropriate learning environment, limited support resources, poor teacher support, poor parental support, exams, etc. Continuous exposure to these stressors can cause students to experience apathy or drop out and cause them to perform poorly (Ononye, Ndudi, Bereprebofa & Maduemezia, 2022). Academic resilience has been proven to be critical personal resources that can stimulate student-related outcomes such as academic performance in such situations (Romano, Angelini, Consiglio & Fiorilli, 2021). One of the variables that can be related to academic

resilience is personal intelligence. Personal intelligence means the ability to reason about personality and its processes, about oneself and others. This type of intelligence makes people aware of human and social motives and act accordingly (Mayer, Caruso & Panter, 2015). In recent years, interest in the relationship of religion and spirituality to health care outcomes has increased. Spirituality is described as "an aspect of humanity that refers to the way people seek and express meaning and purpose and how they experience their connection to the present, to themselves, to others, to nature, and to a meaningful or sacred meaning" (Puchalski, 2012).

2. Materials and Methods

The research method is descriptive and correlational. The statistical population was made up of all second secondary level students studying in public schools of Ardabil city in 1401.

*Corresponding Author:

Mohammad Narimani

Address: Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Tel: +98 (45) 31505639

E-mail: narimani@uma.ac.ir

After entering data into SPSS version 25 and removing outliers, 200 questionnaires were entered into statistical analysis. The inclusion criteria were willingness to participate in the research and being a student, and the exclusion criteria were unwillingness to participate in the research. The data collected in this research were analyzed using descriptive statistics tools such as mean and standard deviation and Pearson correlation tests and structural equation modeling using SPSS.25 software and smart PLS.4 software.

3. Results

According to Table 1, the value of R Square for the structure of academic resilience is 0.589, external religious orientation is 0.584, and internal orientation is 0.481, which indicates a suitable value. The values of Q²predict show that the endogenous variables of both constructs have good predictability with their respective constructs.

Table 1. Structural model fit indices

Variables	R Square value	Q ² predict
Academic resilience	0.589	-
External religious orientation	0.584	0.37
Internal religious orientation	.0481	0.25

4. Discussion and Conclusion

The results of the structural equation model showed that personal intelligence has a direct and significant relationship with academic resilience. In explaining this assumption, it can be said that personal intelligence, in addition to being used in reasoning about social issues, is also an internal ability, that is, it is used in understanding one's personality and awareness of one's inner state, and skills such as recognizing one's weaknesses and strengths, understanding and evaluating The self includes awareness of inner feelings, desires and dreams, evaluation of one's thought patterns, reasoning and thinking with oneself, understanding one's role in relationships with others (Mayer, Wilson & Hazelwood, 2011).

The results of the structural equation model showed that religious orientation has a direct and significant effect on resilience. In the explanation of this hypothesis, it can be said Chatters, Taylor, Jackson, and Lincoln (2008) They cited several sources in the literature that show that religious practices and behaviors are important ways to deal with problematic life events and situations.

The results of the structural equation model showed that personal intelligence has an indirect effect on academic resilience through the mediation of religious orientation. In explaining this finding, it can be stated that personal intelligence is the ability to reason about the personality as a whole, including motives, emotions, thoughts, values and self-control. In general, the results of the present study showed that personal intelligence has a direct and significant relationship with academic resilience, and in addition, it has an indirect relationship with the mediation of religious orientation on academic resilience. It can be said that resilience is not only stability against injuries or threatening situations, but also an active factor in a person's life (such as education, marriage, raising children, work environment, etc.). As a result, religion and personal intelligence can be useful and valuable for improving students' academic resilience.

The use of a cross-sectional design and the limitation of the research to the students of Ardabil city were the two major limitations of the present study; Therefore, theoretically, it is suggested that the cross-sectional study design cannot confirm the causal relationship, so longitudinal or experimental studies are necessary to solve this problem, and future researches should examine the proposed model in different populations and other geographical locations.

Considering the role of personal intelligence variables and religious orientation in increasing the academic resilience of students, this research, in addition to the importance of the basic results in providing insight into the relationships between the studied variables, also has practical importance. At the practical level, the results of this research can be placed in the form of an educational protocol to teach academic resilience in schools and counseling centers, and to hold educational workshops to increase personal intelligence and strengthen religious beliefs by school counselors and psychologists.

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

Ethical principles are fully observed in this article. Participants were allowed to leave the study whenever they wished. Also, all participants were aware of the research process.

Funding

This research has not received any funding from public, commercial or non-profit financing organizations.

Authors' contributions

All authors have participated in the design, implementation and writing of all sections of the present study.

Conflicts of interest

According to the authors of this article, there is no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مدل یابی علی تاب‌آوری تحصیلی بر اساس هوش شخصی با میانجیگری جهت‌گیری مذهبی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم

محمد نریمانی^{۱*} و شیرین احمدی^۲

۱. استاد گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
 ۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵

هدف: دانش‌آموزان هر جامعه، قشر کارآمد و آینده‌سازان هر کشور هستند. در راستای شناسایی عوامل مرتبط با تاب‌آوری تحصیلی، پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی علی تاب‌آوری تحصیلی بر اساس هوش شخصی با میانجیگری جهت‌گیری مذهبی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت.

روش‌ها: پژوهش حاضر به روش همبستگی انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر اردبیل در سال ۱۴۰۱ بود. تعداد ۲۰۰ نفر از این افراد با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس از بین جامعه آماری فوق انتخاب و به مقیاس‌های تاب‌آوری تحصیلی، جهت‌گیری مذهبی و هوش شخصی پاسخ دادند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از نرم‌افزارهای SPSS 25 و smartpls.4 استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که هوش شخصی به صورت مستقیم و غیرمستقیم و با میانجی‌گری جهت‌گیری مذهبی در تاب‌آوری تحصیلی نقش دارند. شاخص‌های برازش مدل نیز بیانگر مطلوب بودن مدل است.

نتیجه‌گیری: به طور کلی نتایج این مطالعه علاوه بر دستاوردهای بنیادی، قابل‌کاربرد در سازمان آموزش و پرورش و مراکز مشاوره می‌باشد.

کلیدواژه‌ها:

تاب‌آوری تحصیلی، هوش شخصی، جهت‌گیری مذهبی، دانش‌آموزان

مقدمه

امروزه دانش‌آموزان^۱ در سراسر جهان با عوامل استرس‌زای متعددی مواجه می‌شوند که بر عملکرد شناختی و عاطفی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، مانند محیط یادگیری نامناسب، منابع حمایتی محدود، حمایت ضعیف معلم، حمایت ضعیف والدین، امتحانات و غیره. مواجهه مداوم با این عوامل استرس‌زا می‌تواند باعث شود دانش‌آموزان بی‌تفاوتی یا انصراف از تحصیل را تجربه کنند و باعث شود که آن‌ها عملکرد ضعیفی داشته باشند (اونونیه، ندودی، برپریوفا و مادویمی‌یا، ۲۰۲۲). تاب‌آوری تحصیلی^۳ به‌عنوان منابع شخصی حیاتی اثبات شده است که می‌تواند نتایج مرتبط با دانش‌آموزان مانند عملکرد تحصیلی را در چنین شرایطی تحریک کند (رومانو، آنجلینی، کونسلیو و فیوریلی، ۲۰۲۱). تاب‌آوری تحصیلی به

موفقیت تحصیلی علیرغم ناملایمات اجتماعی - آموزشی مزمن اشاره دارد (مارتین، برنز و کالی، ۲۰۲۲؛ بشرپور و عینی، ۱۴۰۱). مفهوم تاب‌آوری تحصیلی اشاره به سطوح بالای انگیزش پیشرفت، علیرغم شرایط تنش‌زایی دارد که دانش‌آموزان در مدرسه با آن مواجه‌اند و به عنوان توانایی مقابله با مشکلات مزمن (دی فیتز، پرادا، هارتمن، کوربی و وینسلر، ۲۰۲۰) و مشکلات حاد تحصیلی تلقی می‌شود (لیو و پالتو، ۲۰۲۰)؛ این مشکلات منجر به کاهش پیشرفت تحصیلی و

1. students
2. Ononye, Ndudi, Bereprebofa & Maduemezia
3. academic resilience
4. Romano, Angelini, Consiglio & Fiorilli
5. Martin, Burns & Collie
6. De Feyter, Parada, Hartman, Curby & Winsler
7. Liu & Platow

* نویسنده مسئول:

محمد نریمانی

نشانی: استاد گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

تلفن: ۰۵۶۳۹-۳۱۵ (۴۵) ۹۸+

پست الکترونیکی: narimani@uma.ac.ir

خودسازگاری را به وجود می‌آورد؛ به عبارت دیگر، افراد با جهت‌گیری مذهبی درونی در هماهنگی با اعتقادات و شعائر مذهبی‌شان زندگی می‌کنند. این امر موجب امنیت و ثبات اجتماعی بیشتر در آن‌ها می‌شود (ووستمن، فارل، گودوین و جنسن^۱، ۲۰۰۷). نتایج مطالعه جوانمرد (۲۰۱۳) نشان داد که بین عملکرد مبتنی بر اعتقادات مذهبی و تاب‌آوری در دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد این نتایج نشان می‌دهد عملکرد مبتنی بر اعتقادات مذهبی مرتبط با انعطاف‌پذیری است و می‌تواند به عنوان متغیر پیش‌بینی‌کننده تاب‌آوری باشد. دهقانی و اندیشمند (۲۰۱۷) در مطالعات خود نشان داد که بین جهت‌گیری مذهبی و همچنین سلامت معنوی و تاب‌آوری در بین دانشجویان دختر رابطه وجود دارد. اسکالیسکی، وانر، هوو و ماوس^{۱۱} (۲۰۲۰) در مطالعات خود گزارش دادند بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری و راهبردهای سازگاری ارتباط معناداری وجود دارد. چو، هاشم و گوان^{۱۲} (۲۰۲۰) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که بین تاب‌آوری نوجوانان و باورهای مذهبی ارتباط معناداری وجود دارد.

بنابراین با توجه به سوابق پژوهشی فوق‌هدف از انجام مطالعه حاضر مدل یابی علی تاب‌آوری تحصیلی بر اساس هوش شخصی با میانجی‌گری جهت‌گیری مذهبی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم می‌باشد.

1. Sattler & Gershoff
2. Personal intelligence
3. Mayer, Caruso & Panter
4. Kvangarsnes, Torheim, Hole & Crawford
5. Diana
6. Fiorilli, Farina, Buonomo, Costa, Romano & et al
7. Puchalski
8. Allport & Ross
9. Religious orientation
10. Woestman, Farrell, Goodwin & Jensen
11. Skalisky, Wanner, Howe & Mauseth
12. Chow, Hashim & Guan

شکست در دانش‌آموزان می‌شود و در نتیجه آنان فرصت‌های آموزشی را از دست می‌دهند و یا آن‌ها را نادیده می‌گیرند و در پی آن به صورت نظام‌مند از مسیر تحصیل خارج می‌شوند (ساتلر و گرشوف^۱، ۲۰۱۹).

یکی از متغیرهای که می‌تواند با تاب‌آوری تحصیلی ارتباط داشته باشد هوش شخصی^۲ می‌باشد. هوش شخصی به معنای توانایی استدلال در مورد شخصیت و فرآیندهای آن، در مورد خود و دیگران می‌باشد این نوع هوش باعث می‌شود تا مردم از انگیزه‌های انسانی و اجتماعی آگاه گردند و بر اساس آن عمل کنند (مایر، کاروسو و پانتر^۳، ۲۰۱۵). هوش شخصی ترکیبی از هوش هیجانی و هوش اجتماعی می‌باشد که در ابعاد گوناگون نظیر شخصیت، اطلاعات مرتبط با شخصیت و نیز در احساس درد و لذت کاربرد دارد (کیوانگراسنس، تورهیم، هول و کراوفورد^۴، ۲۰۱۳). نتایج پژوهش دیانا^۵ (۲۰۱۵) نشان داد دانش‌آموزان دارای هوش شخصی بالا نسبت به سایر دانش‌آموزان، از راهبردهای سازگاری بیشتری برخوردار می‌باشند. فیوریلی، فارینا، بونومو، کاستا، رومانو و همکاران^۶ (۲۰۲۰) در مطالعات خود گزارش دادند بین هوش هیجانی و تاب‌آوری تحصیلی ارتباط وجود دارد.

در سال‌های اخیر، علاقه به رابطه مذهب و معنویت با نتایج مراقبت‌های بهداشتی افزایش یافته است. معنویت به عنوان "جنبه انسانیت توصیف می‌شود به روشی که افراد به دنبال جستجو و بیان معنا و هدف و نحوه تجربه اتصال خود به زمان حال، به خود، با دیگران، به طبیعت و به معنای مهم یا مقدس" دارند اشاره دارد (پوچالسکی^۷، ۲۰۱۲)، به طور کلی، آلپورت و راس^۸ (۱۹۶۷)، جهت‌گیری مذهبی^۹ افراد را به دو دسته درونی و بیرونی طبقه‌بندی کرده، معتقد است: افرادی که دارای جهت‌گیری مذهبی درونی می‌باشند، مذهب در آن‌ها احساس راحتی، امنیت و سودمندی و

شکل ۱. الگوی مفهومی پژوهش

روش پژوهش

روش پژوهشی توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری را کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم مشغول به تحصیل مدارس دولتی شهرستان اردبیل در سال ۱۴۰۱ تشکیل داد. تعداد ۲۲۰ نفر از این افراد به شیوه نمونه‌گیری در دسترس از بین جامعه آماری فوق انتخاب و در پژوهش شرکت کردند. در پژوهش حاضر نیز با در نظر گرفتن احتمال افت آزمودنی‌ها حداقل ۲۰۰ آزمودنی پرسشنامه‌های موردنظر را تکمیل کردند.

روش جمع‌آوری اطلاعات به این صورت بود که پرسش‌نامه‌های تاب‌آوری تحصیلی، جهت‌گیری مذهبی و هوش شخصی در نرم‌افزار پرس‌لاین طراحی و به صورت آنلاین از طریق گذاشتن لینک آن‌ها در گروه‌های کلاسی و کانال‌های تلگرام، گروه‌های واتساپ مدارس مقاطع متوسطه در اختیار آزمودنی‌ها قرار داده شد. تا دانش‌آموزانی که تمایل به شرکت در پژوهش داشتند به سؤالات پاسخ دهند که بعد از وارد کردن داده‌ها به SPSS نسخه ۲۵ و بعد از حذف داده‌های پرت، ۲۰۰ پرسش‌نامه وارد تحلیل آماری شد. معیارهای ورود تمایل به شرکت در پژوهش و دانش‌آموز بودن و معیار خروج عدم تمایل به شرکت در پژوهش بود.

به‌منظور گردآوری داده‌ها از سه ابزار به شرح زیر استفاده شد:

۱- **مقیاس تاب‌آوری تحصیلی:** این پرسشنامه شامل ۲۹ سؤال است و نمره‌گذاری آن به صورت ۵ درجه‌ای (از کاملاً موافقم ۵ نمره تا کاملاً مخالفم ۱ نمره) است. نحوه نمره‌گذاری سؤالات ۲۸، ۲۷، ۲۳، ۱۵، ۱۱، ۷، ۵، ۴ و ۲۹ به صورت معکوس صورت می‌گیرد (طاهری خرامه، شیفی فرد، آسایش و سپه‌وندی، ۱۳۹۶). در داخل ایران سلطانی نژاد، آسیایی ادهمی و توانایی یوسفیان (۱۳۹۳) پرسشنامه تاب‌آوری تحصیلی را ترجمه و هنجاریابی کرده‌اند و روایی پرسشنامه را با روش تحلیل عاملی تأیید کرده‌اند. پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ را در دامنه بین ۰/۶۳ تا ۰/۷۷ گزارش کرده‌اند (سلطانی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳). در پژوهش حاضر نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۱ به دست آمد.

۲- **مقیاس جهت‌گیری مذهبی:** این پرسشنامه ابتدا توسط آلپورت و روس^۱ (۱۹۶۷) به صورت ۲۰ ماده‌ای (جهت‌گیری بیرونی و درونی با ۱۱ و ۹ ماده) ارائه شد. سپس فگنان^۲ (۱۹۶۴) با اضافه

کردن یک گزینه دیگر که همبستگی بالایی (۰/۶۱) با جهت‌گیری بیرونی داشت نسخه ۲۱ ماده‌ای آن را معرفی کرد. بدین ترتیب، ۱۲ ماده این پرسشنامه مربوط به جهت‌گیری مذهبی بیرونی و ۹ ماده آن مربوط به جهت‌گیری مذهبی درونی می‌باشد. در این پرسش‌نامه، نمره‌گذاری برای تمام مواد آن بدین صورت بود: کاملاً مخالفم ۵، تقریباً مخالفم ۴، تقریباً موافقم ۲ و کاملاً موافقم ۱. لازم به ذکر است که عبارات بدون پاسخ نمره سه می‌گیرند (فگنان، ۱۹۶۴). در مطالعه اولیه‌ای که بر این مبنا صورت گرفت مشاهده گردید که همبستگی جهت‌گیری بیرونی با درونی ۰/۲۱ است (آلپورت و همکاران، ۱۹۶۷). پایایی پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی توسط جان بزرگی (۱۳۷۹) با آلفای کرونباخ ۰/۷۴ گزارش شده است. در پژوهش حاضر نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۳ و برای خرده مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی درونی ۰/۸۹ و جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۸۷ به دست آمد.

۳- **مقیاس هوش شخصی:** فرم کوتاه پرسش‌نامه هوش شخصی توسط مایر و همکاران (۲۰۱۰) طراحی شده است و ۱۲ سؤال ۴ گزینه‌ای دارد که شش سؤال اول مربوط به راهنمای انتخاب و شش سؤال دوم مربوط به شکل دادن به شخصیت می‌باشد. سؤالات پرسش‌نامه همانند تست IQ می‌باشد یعنی فرد موقعی نمره می‌گیرد که به سؤال موردنظر پاسخ صحیح داده باشد در غیر این صورت نمره نمی‌برد نمره‌ای که یک نفر در یک پرسش‌نامه می‌تواند کسب کند بین صفر تا ۱۲ خواهد بود برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی هم‌زمان استفاده شد و به علت همبستگی ۰/۸۷ با فرم بلند پرسش‌نامه، روایی هم‌زمان پرسش‌نامه مناسب ارزیابی شد برای بررسی پایایی پرسش‌نامه از روش دو نیمه سازی استفاده شد که میزان ۰/۸۴ به دست آمد و ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۸۱ به دست که نشان از مطلوب بودن پایایی پرسش‌نامه می‌باشد (مایر و همکاران، ۲۰۱۰). در پژوهش حاضر نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مؤلفه‌های راهنمای انتخاب ۰/۸۷ و شکل دادن به شخصیت ۰/۸۵ به دست آمد. داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش با استفاده از ابزارهای آمار توصیفی چون میانگین و انحراف معیار و از آزمون‌های همبستگی پیرسون با و مدل یابی معادله ساختاری با استفاده از نرم‌افزار SPSS.25 و نرم‌افزار smart PLS.4 تحلیل شد.

1. Allport & Ross
2. Fegean

یافته‌ها

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمرات شرکت‌کننده‌ها در تاب‌آوری تحصیلی، هوش شخصی و جهت‌گیری مذهبی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
تاب‌آوری تحصیلی	۶۰/۶۲	۱۸/۶۵
هوش شخصی	۷/۷۱	۲/۶۷
جهت‌گیری مذهبی	۷/۸۲	۳/۲۰
	۲۱/۵۴	۸/۶۷
	۱۵/۳۸	۴/۸۰

باید بزرگ‌تر یا مساوی ۰/۷ باشد تا پایایی مدل اندازه‌گیری قابل قبول باشد. همچنین روایی پرسشنامه نیز توسط دو معیار روایی همگرا و روایی واگرا بررسی شد. برای ارزیابی روایی همگرا معیار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) محاسبه شد که مقدار قابل قبول برای آن باید بزرگ‌تر یا مساوی ۰/۵ باشد. نتایج این معیارها برای متغیرها مطابق جدول شماره ۲ می‌باشد.

نتایج جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای تاب‌آوری تحصیلی، هوش شخصی و جهت‌گیری مذهبی و مؤلفه‌های آن‌ها را نشان می‌دهد. در این تحقیق، برازش مدل با معیارهای پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا بررسی شد. برای بررسی پایایی دو معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) محاسبه شد. مقدار این دو معیار

جدول ۲. آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج شده

سازه پژوهش	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
تاب‌آوری تحصیلی	۰/۹۰۶	۰/۹۱۹	۰/۵۷۶
راهنمای انتخاب	۰/۸۰۵	۰/۸۲۱	۰/۵۱۰
شکل دادن	۰/۷۲۴	۰/۷۳۴	۰/۵۳۰
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	۰/۹۰۶	۰/۹۲۰	۰/۵۷۴
جهت‌گیری مذهبی درونی	۰/۷۷۴	۰/۷۸۱	۰/۵۰۲

برای روایی واگرا از ماتریسی استفاده می‌کنیم که توسط (فورنل و لارکر، ۱۹۸۱) ابداع شده است. نتایج بررسی روایی واگرا نیز در جدول ۳-۵ آمده است.

1. Fornell & Larcker

نتایج بدست آمده در جدول ۲ نشان می‌دهد همه مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی سازه‌های پژوهش از ۰/۷ بیشتر است. همچنین مقدار AVE نیز برای سازه‌ها بزرگ‌تر از ۰/۵ به دست آمده است که نشان می‌دهد پایایی و روایی همگرای مدل پژوهش قابل قبول است.

جدول ۳. روایی واگرای سازه‌های پژوهش

سازه پژوهش	تاب‌آوری تحصیلی	راهنمای انتخاب	شکل دادن	جهت‌گیری مذهبی بیرونی	جهت‌گیری مذهبی درونی
تاب‌آوری تحصیلی	۰/۷۵۸				
راهنمای انتخاب	۰/۷۵۸	۰/۷۱۴			
شکل دادن	۰/۶۵۰	۰/۴۱۴	۰/۷۲۸		
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	۰/۶۴۰	۰/۴۵۸	۰/۵۴۱	۰/۷۵۷	
جهت‌گیری مذهبی درونی	۰/۵۱۰	۰/۶۵۰	۰/۳۶۸	۰/۴۴۹	۰/۷۰۸

معیار R Square میزان تأثیر یک یا چند متغیر برون‌زرا را بر یک متغیر درون‌زا نشان می‌دهد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی در نظر گرفته شده است. معیار Q²predict نیز برای ارزیابی قدرت پیش‌بینی مدل استفاده می‌شود. مقادیر بزرگ‌تر صفر نشان می‌دهد که تخمین PLS-SEM از نظر پیش‌بینی، مناسب می‌باشد.

نتایج روایی واگرا در جدول ۳ نشان می‌دهد جذر میانگین واریانس استخراج شده برای هر یک از سازه‌ها در مقایسه با همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر بیشتر است؛ بنابراین می‌توان گفت که در مدل پژوهش متغیرهای مکنون بیشتر با سؤالات مربوط به خودشان تعامل دارند تا با سازه‌های دیگر. به بیان بهتر، این جدول مطلوبیت روایی واگرای مدل را نشان می‌دهد که نشان می‌دهد مدل از روایی مطلوبی برخوردار است.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل ساختاری

سازه	مقدار R Square	Q ² predict
تاب‌آوری تحصیلی	۰/۵۸۹	-
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	۰/۵۸۴	۰/۳۷
جهت‌گیری مذهبی درونی	۰/۴۸۱	۰/۲۵

مقادیر Q²predict نشان می‌دهد متغیرهای درون‌زای هر دو سازه قابلیت پیش‌بینی خوبی با سازه‌های مربوط به خود را دارند.

مطابق جدول ۴ مقدار R Square برای سازه تاب‌آوری تحصیلی ۰/۵۸۹، جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۵۸۴ و سازه جهت‌گیری درونی ۰/۴۸۱ بدست آمده است که نشان‌دهنده مقدار مناسبی می‌باشد.

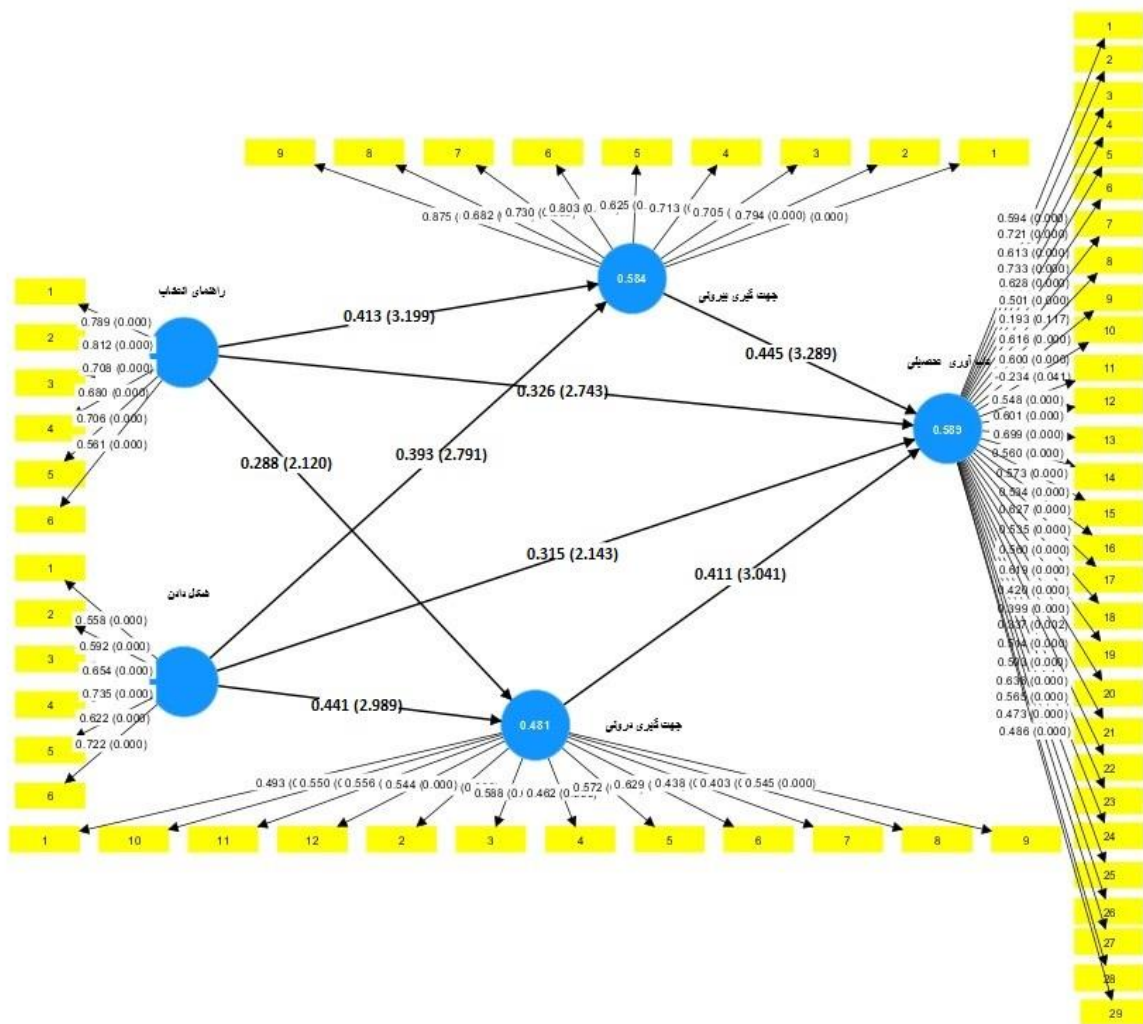
جدول ۵. شاخص‌های اصلی ارزیابی نهایی کیفیت مدل

شاخص‌ها	مدل استاندارد	مدل برآورد شده
SRMR	۰/۰۵۶	۰/۰۵۶
NFI	۰/۹۴	۰/۹۴

پس از تأیید روایی و پایایی، مدل ساختاری تحقیق ارزیابی می‌شود. با استفاده از این مدل می‌توان به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخت. برای آزمون مدل مفهومی و فرضیه‌های پژوهش از معادلات ساختاری استفاده شده است. شکل ۱ مدل خروجی نرم‌افزار smart pls را نشان می‌دهد

جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها شاخص‌های مذکور مقادیر هر یک از این شاخص‌ها بین ۰ و ۱ قرار دارد و مقادیر نزدیک و یا بیشتر از ۰/۹۰ نشانه مطلوب بودن مدل می‌باشد. شاخص برازش تطبیقی^۱ برای این مدل ۰/۹۴ بود که در بازه قابل قبول قرار می‌گیرد و از آن‌جا که ریشه استاندارد شده میانگین مربع باقیمانده^۲ برای مدل حاضر ۰/۰۵ به دست آمده است، از طرفی بازه قابل قبول برای آن کمتر از ۰/۰۸ می‌باشد، پس می‌توان گفت مدل برازش شده مدل مناسبی است.

1. Normed Fit Index
2. Standardized Root Mean Square Residual

شکل ۲. ضرایب مدل اندازه گیری

جدول ۶. تحلیل مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای اصلی پژوهش

مسیر	فرضیه	ضریب مسیر	t مقدار	نتیجه
۱	راهنمای انتخاب بر تاب آوری تحصیلی	۰/۳۲۶	۲/۷۴۳	تائید
۲	شکل دادن بر تاب آوری تحصیلی	۰/۳۱۵	۲/۱۴۳	تائید
۳	جهت گیری بیرونی بر تاب آوری تحصیلی	۰/۴۴۵	۳/۲۸۹	تائید
۴	جهت گیری درونی بر تاب آوری تحصیلی	۰/۴۱۱	۳/۰۴۱	تائید
۵	راهنمای انتخاب بر جهت گیری بیرونی	۰/۴۱۳	۳/۱۹۹	تائید
۶	شکل دادن بر جهت گیری بیرونی	۰/۳۹۳	۲/۷۹۱	تائید
۷	راهنمای انتخاب بر جهت گیری درونی	۰/۲۸۸	۲/۱۲۰	تائید
۸	شکل دادن بر جهت گیری درونی	۰/۴۴۱	۲/۹۸۹	تائید
۹	راهنمای انتخاب - جهت گیری درونی - تاب آوری تحصیلی	۰/۱۲	۱/۹۹	تائید
۱۰	شکل دادن - جهت گیری درونی - تاب آوری تحصیلی	۰/۱۸	۲/۸۵	تائید
۱۱	راهنمای انتخاب - جهت گیری بیرونی - تاب آوری تحصیلی	۰/۱۸	۲/۸۱	تائید
۱۲	شکل دادن - جهت گیری بیرونی - تاب آوری تحصیلی	۰/۱۷	۲/۰۲	تائید

گفت چترز، تیلور، جکسون و لینکلن^۳ (۲۰۰۸) منابع متعددی را در ادبیات ذکر کردند که نشان می‌دهد اعمال و رفتارهای مذهبی راه‌های مهمی برای مقابله با رویدادها و موقعیت‌های مشکل‌ساز زندگی هستند. در مقایسه با تاب‌آوری که بیشتر به عنوان یک ویژگی شخصیتی در نظر گرفته می‌شود که به کاهش استرس منفی کمک می‌کند و سازگاری را تقویت می‌کند (واگنیلد و یانگ^۴، ۱۹۹۳)، علاوه بر این نتایج مطالعه جوانمرد (۲۰۱۳) نشان داد که بین عملکرد مبتنی بر اعتقادات مذهبی و تاب‌آوری در دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد این نتایج نشان می‌دهد عملکرد مبتنی بر اعتقادات مذهبی مرتبط با انعطاف‌پذیری است و می‌تواند به عنوان متغیر پیش‌بینی‌کننده تاب‌آوری باشد؛ به عبارت دیگر جهت‌گیری مذهبی به شناخت‌ها و رفتارهای مختلفی اشاره دارد که برای مدیریت واکنش‌ها به یک موقعیت نامطلوب یا تهدیدکننده استفاده می‌شود. از این‌رو، جهت‌گیری مذهبی ممکن است در برخورد با رویدادهای منفی زندگی باعث تاب‌آوری بیشتری در افراد شود.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که هوش شخصی با میانجیگری جهت‌گیری مذهبی در تاب‌آوری تحصیلی تأثیر غیرمستقیم دارد. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که هوش شخصی توانایی استدلال در مورد شخصیت به عنوان یک کل است، از جمله انگیزه‌ها، احساسات، افکار، ارزش‌ها و خودکنترلی. هوش شخصی به عنوان توانایی استدلال در مورد شخصیت و اطلاعات مرتبط با شخصیت و استفاده از این اطلاعات برای هدایت رفتارهای شخص به طور کلی هدایت زندگی تعریف شده است (مایر، پانتون و کاربوس^۵، ۲۰۱۵)؛ به عبارت دیگر توانایی تفکر در مورد شخصیت و موضوعات مربوط به شخصیت که باعث تقویت تفکر، طرح و تجربه‌های زندگی افراد می‌شود (مایر، ۲۰۰۸). در مقابل جهت‌گیری مذهبی، تعهدی است که پشتوانه‌اش انگیزه درونی است و سرچشمه تمام تفکرات و حالات و رفتار خارجی اوست به این معنا که هر فرد هر کاری انجام می‌دهد و هر حال و تفکری دارد در ارتباط با عقیده مذهبی او است. مذهب و مسائل مذهبی او منشأ تمام انگیزه‌های زندگی وی است (آپورت و همکاران (۱۹۶۷). در نتیجه هوش شخصی پتانسیلی برای شهود و نگرش کلی به زندگی و جهان هستی در این افراد می‌باشد و باعث داشتن اهداف متعالی در آن‌ها می‌شود و جهت‌گیری مذهبی به عنوان متغیر میانجی که همان ایمان واقعی است، تاب‌آوری افراد را در

با توجه به مقادیر ضرایب معناداری t و ضریب مسیر بدست آمده در مدل بالا و جدول ۶ می‌توان نتیجه گرفت که ضرایب معناداری از ۱/۹۶ بیشتر است، پس در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه‌های پژوهشی تأیید می‌شود و می‌توان بیان کرد هوش شخصی با میانجیگری جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری تحصیلی تأثیر معناداری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی علی تاب‌آوری تحصیلی بر اساس هوش شخصی با میانجیگری جهت‌گیری مذهبی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم انجام گرفت.

نتایج مدل معادلات ساختاری نشان داد که هوش شخصی با تاب‌آوری تحصیلی ارتباط مستقیم و معناداری دارد. همسو با این یافته، نتایج پژوهش دیانا (۲۰۱۵) نشان داد دانش‌آموزان دارای هوش شخصی بالا نسبت به سایر دانش‌آموزان، از راهبردهای سازگاری بیشتری برخوردار می‌باشند و همچنین فیوریلی و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعات خود گزارش دادند بین هوش هیجانی و تاب‌آوری تحصیلی ارتباط وجود دارد.

در تبیین این فرض می‌توان گفت هوش شخصی، علاوه بر اینکه در استدلال موضوعات اجتماعی کاربرد دارد یک توانایی درونی هم می‌باشد یعنی در درک شخصیت خود و آگاهی از حالت درونی خود هم کاربرد دارد و مهارت‌های چون تشخیص نقاط ضعف و قوت خود، درک و بررسی خود، آگاهی از احساسات درونی، تمایلات و رویاها، ارزیابی الگوهای فکری خود، با خود استدلال و فکر کردن، درک نقش خود در روابط با دیگران نیز شامل می‌شود (مایر، ویلسون و هازل وود^۱، ۲۰۱۱). تحقیقاتی که در حوزه هوش شخصی انجام شده است نشان دادند که افرادی که هوش شخصی بالایی دارند با توجه به شناختی که از شخصیت خود دارند سعی می‌کنند خودشان را همان‌طور که هستند قبول داشته باشند. هر نقص و کمبودی که داشته باشند، باز هم خودشان را ارزشمند می‌دانند و خود مفهومی آن‌ها خیلی واقعی و منطقی می‌باشد. بین خود واقعی و خود آرمانی آن‌ها تفاوت زیادی وجود ندارد. این حس باعث می‌شود که عزت‌نفس بالایی داشته باشند (مایر و فابر^۲، ۲۰۱۰)؛ که این هم به نوبه خود باعث می‌شود که سطوح بالایی از تاب‌آوری تحصیلی و سرسختی را در مواجهه با چالش‌های تحصیلی از خود نشان دهند.

نتایج مدل معادلات ساختاری نشان داد که جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری تأثیر مستقیم و معناداری دارد. در تبیین این فرضیه می‌توان

1. Mayer, Wilson & Hazelwood

2. Mayer & Faber

3. Chatters, Taylor, Jackson, and Lincoln

4. Wagnild & Young

5. Mayer, Panter & Caruso

حامی مالی

این تحقیق با حمایت مالی دانشگاه محقق اردبیلی انجام گرفت.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

بشرپور، سجاد و عینی، ساناز. (۱۴۰۱). تدوین مدل علی سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری براساس خودکارآمدی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی: نقش میانجی تاب‌آوری تحصیلی. مجله ناتوانی‌های یادگیری، ۱۲(۲)، ۱۸-۳۳.

[Doi:10.22098/jld.2022.7608.1814]
جان بزرگی، مسعود (۱۳۷۸) بررسی اثربخشی روان درمانگری کوتاه‌مدت با و بدون جهت‌گیری مذهبی بر مهار اضطراب و تنیدگی. پایان‌نامه دکتری. تهران دانشگاه تربیت مدرس
دهقانی، فاطمه؛ و اندیشمند، ویدا. (۱۳۹۶). رابطه‌ی جهت‌گیری مذهبی و سلامت معنوی با تاب‌آوری در دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه‌ی شهر کرمان سال تحصیلی ۹۴-۹۵. پژوهش در دین و سلامت. ۳(۴)، ۷۷-۶۶.

<https://journals.sbm.ac.ir/jrrh/article/view/15488>
سلطانی نژاد، مهراوه؛ آسیایی، مینا؛ ادهمی، بیانه؛ و توانایی یوسفیان، سمیرا (۱۳۹۳). بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسشنامه تاب‌آوری تحصیلی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی. ۱۵(۵)، ۳۴-۱۷.
https://jem.atu.ac.ir/article_267.html?lang=en

طاهری خرامه، زهرا؛ شریفی فرد، فاطمه؛ آسایش، حمید؛ و سپهوندی، محمدرضا. (۱۳۹۶). ارتباط تاب‌آوری تحصیلی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۰(۵)، ۳۷۵-۳۸۳.

<http://edcbmj.ir/article-1-1183-en.html>

برابر چالش‌ها و مشکلات زندگی افزایش می‌دهد.

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد که هوش شخصی با تاب‌آوری تحصیلی ارتباط مستقیم و معناداری دارد و علاوه بر این با میانجی‌گری جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری تحصیلی ارتباط غیرمستقیم دارد. می‌توان گفت تاب‌آوری تنها پایداری در برابر آسیب‌ها یا موقعیت‌های تهدیدکننده نیست، بلکه عامل فعالی در زندگی فرد (مانند تحصیل، ازدواج، تربیت فرزندان، محیط کار و غیره) است. در نتیجه مذهب و هوش شخصی می‌تواند برای ارتقای تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان مفید و ارزشمند باشد.

استفاده از طرح مقطعی و محدود بودن پژوهش به دانش‌آموزان شهر اردبیل دو محدودیت عمده پژوهش حاضر بود؛ بنابراین از لحاظ نظری پیشنهاد می‌شود طرح مطالعه مقطعی نمی‌تواند رابطه علی را تأیید کند، بنابراین برای حل این مشکل مطالعات طولی و یا آزمایشی لازم است و پژوهش‌های آتی باید مدل پیشنهادی را در جمعیت‌های مختلف و مکان‌های جغرافیایی دیگر بررسی کند.

با توجه به نقش متغیرهای هوش شخصی و جهت‌گیری مذهبی در افزایش تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان این پژوهش علاوه بر اهمیت نتایج بنیادی در ارائه بینش درباره‌ی روابط میان متغیرهای مورد مطالعه، دارای اهمیت کاربردی نیز است در سطح کاربردی نتایج این پژوهش می‌تواند به صورت یک پروتکل آموزشی جهت آموزش تاب‌آوری تحصیلی در مدارس و مراکز مشاوره قرار گیرد و همچنین برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت افزایش هوش شخصی و تقویت باورهای مذهبی توسط مشاوران و روانشناسان مدارس پیشنهاد می‌شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

اصول اخلاقی تماماً در این مقاله رعایت شده است. شرکت‌کنندگان اجازه داشتند هر زمان که مایل بودند از پژوهش خارج شوند. همچنین همه شرکت‌کنندگان در جریان روند پژوهش بودند.

References:

- Allport, G. W., & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4) 432. [Doi:10.1037/h0021212]
- Basharpour, S., & Eyni, S. (2023). Developing a causal model of academic adjustment of Students with learning disabilities based on academic self-efficacy and academic eagerness: The mediating role of the academic resilience. *Journal of Learning Disabilities*, 12(2), 18-33. (Persian) [Doi:10.22098/jld.2022.7608.1814]
- Chatters, L. M., Taylor, R. J., Jackson, J. S., & Lincoln, K. D. (2008). Religious coping among African American, Caribbean Blacks, and Non-Hispanic Whites. *Journal of Community Psychology*, 36(3), 371-386. [Doi:10.1002%2Fjcop.20202]
- Chow, M. I. S. P., Hashim, A. H., & Guan, N. C. (2020). Resilience in adolescent refugees living in Malaysia: The association with religiosity and religious coping. *International Journal of Social Psychiatry*. [Doi:10.1177/0020764020957362]
- De Feyter, J. J., Parada, M. D., Hartman, S. C., Curby, T. W., & Winsler, A. (2020). The early academic resilience of children from low-income, immigrant families. *Early Childhood Research Quarterly*, 51, 446-461. [Doi:10.1016/j.ecresq.2020.01.001]
- Dehghani, F., Andishmand, V. (2017). The Relationship of Religious Orientation and Spiritual Health to Resilience among High School Sophomores in Kerman. *Journal Res Relig Health*. 3(4), 66-77. <https://journals.sbmu.ac.ir/jrrh/article/view/15488>
- Diana, M. (2015). Art Activity and Personal Intelligence: It's Influence to Children Adaptation Skill (Experiments at Hidayatullah Islamic School). *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 3(4), 133-139.
- Feagin, J. R. (1964). Prejudice and religious types: A focused study of Southern fundamentalists. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 4(1), 3-13.
- Fiorilli, C., Farina, E., Buonomo, I., Costa, S., Romano, L., Larcán, R., & Petrides, K. V. (2020). Trait emotional intelligence and school burnout: the mediating role of resilience and academic anxiety in high school. *International journal of environmental research and public health*, 17(9), 3058. [Doi:10.3390%2Fijerph17093058]
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. [Doi:10.1177/002224378101800313]
- Javanmard, G.H., 2013. Religious beliefs and resilience in academic students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, pp.744-748. [Doi:10.1016/j.sbspro.2013.06.638]
- John Bozorgi M. Effect of short -term psychotherapy and religious orientation on anxiety and tension [PhD Thesis]. Tehran, Iran: University of Tehran; 1999
- Kvangarsnes, M., Torheim, H., Hole, T. & Crawford, P. (2013). Nurses' perspectives on Compassionate Care for Patients with Exacerbated Chronic Obstructive Pulmonary Disease. *Journal Allergy Ther*, 4(158), 1-6. [Doi:10.4172/2155-6121.1000158]
- Liu, B. and Platow, M.J., 2020. Chinese adolescents' belief in a just world and academic resilience: The mediating role of perceived academic competence. *School Psychology International*, 41(3), pp.239-256. [Doi:10.1177/0143034320908001]
- Martin, A. J., Burns, E. C., Collie, R. J., Cutmore, M., MacLeod, S., & Donlevy, V. (2022). The role of engagement in immigrant students' academic resilience. *Learning and Instruction*, 82, 101650. [Doi:10.1016/j.learninstruc.2022.101650]
- Mayer, J. D., & Faber, M. A. (2010). Personal intelligence and resilience. *Handbook of adult resilience*, 94.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Panter, A. T. (2015). Personal intelligence and competencies. [Doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.25073-3]
- Mayer, J. D., Wilson, R., & Hazelwood, M. (2010). Personal intelligence expressed: A multiple case study of business leaders. *Imagination, Cognition and Personality*, 30(2), 201-224. [Doi:10.2190/IC.30.2.g]
- Ononye, U., Ndudi, F., Bereprebofa, D., & Maduemezia, I. (2022). Academic resilience, emotional intelligence, and academic performance among undergraduate students. *Knowledge and Performance Management*, 6(1), 1. [Doi:10.21511/kpm.06(1).2022.01]
- Puchalski, C. M. (2012). Spirituality in the cancer trajectory. *Annals of Oncology*, 23(suppl 3), 49-55. [Doi:10.1093/annonc/mds252]
- Romano, L., Angelini, G., Consiglio, P., & Fiorilli, C. (2021). Academic resilience and engagement in high school students: The mediating role of perceived teacher emotional support. *European Journal of Investigation Health, Psychology and Education*, 11(2), 334-344. [Doi:10.3390/ejihpe11020025]
- Sattler, K., & Gershoff, E. (2019). Thresholds of resilience and within-and cross-domain academic achievement among children in poverty. *Early Childhood Research Quarterly*, 46, 87-96. [Doi:10.1016/j.ecresq.2018.04.003]
- Skalisky, J., Wanner, S., Howe, B., & Mauseth, K. (2020). Religious coping, resilience, and involuntary displacement: A mixed-methods analysis of the experience of Syrian and Palestinian refugees in Jordan. *Psychology of Religion and Spirituality*. [Doi:10.1037/rel0000390]
- Soltaninejad, M., asiabi, M., Ahmadi, B., & Tavanaiee yosefian, S. (2014). A Study of the Psychometric Properties of the Academic Resilience Inventory (ARI). *Quarterly of Educational Measurement*, 4(15), 17-35. https://jem.atu.ac.ir/article_267.html?lang=en
- Taheri Kharamah, Z., Sharififard, F., Asayesh, H., & Sepahvandi, M. R. (2017). Academic resilience and burnout relationship of the student of Qom University of Medical Sciences. *Education Strategies in Medical Sciences*, 10(5), 375-383. <http://edcbmj.ir/article-1-1183-en.html>
- Wagnild, G. M., & Young, H. (1993). Development and psychometric evaluation of the Resilience Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1(2), 165-178.
- Woestman, A., Farrell, J., Goodwin, B., & Jensen, B. (2007). Effects of LDS Doctrine Versus LDS Culture on Self-Esteem. *Journal of Psychology*, 3(1), 1-8 <https://scholarsarchive.byu.edu/intuition/vol13/iss1/6/>